

DOI: 10.7251/GFP1909005C

UDC: 347.736:368.072.2(4-672EU)

Originalni naučni rad*Datum prijema rada:*
11. maj 2019.*Datum prihvatanja rada:*
20. jun 2019.

Osnovne pretpostavke za regulisanje stečaja osiguravajućih društava

Rezime: Stečajni postupak koji se vodi protiv osiguravajućih društava predstavlja poseban stečajni postupak, zbog specifičnosti vezanih za delatnost osiguranja, kao i za sam status osiguravajućih društava. No, činjenica je da se, u ovom postupku, primenjuju i pravila opšteg stečajnog postupka, a sa tim pravilima moraju biti usklađena i pravila posebnog stečajnog postupka. Osnovno pitanje koje se postavlja u radu, odnosi se na pretpostavke koje je potrebno definisati da bi se regulisala ova oblast, a, osim toga, bitno pitanje je i način regulisanja ove oblasti. Naime, autor u radu postavlja pitanje da li je ovu materiju potrebno regulisati zakonom koji će se odnositi samo na stečaj osiguravajućih društava ili „statusnim“ zakonom koji reguliše osnivanje i rad ovog subjekta. Isto tako, u radu se definišu i osnovne pretpostavke za stečaj osiguravajućih društava, a one se odnose na isplatne redove (u odnosu na vrstu osiguranja), stečajnog upravnika, nadzor nad radom ovih subjekata, kao i na prenos portfelja osiguranja koji ima svoje specifičnosti u odnosu na situaciju kada se ne radi o stečaju. Autor u radu kritikuje rešenja u zakonodavstvima Republike Srpske i Republike Srbije, a daje i predloge za buduće regulisanje ove materije. Osim toga, autor prikazuje i deo Direktive EU „Solventnost II“ koji se odnosi na likvidaciju (stečaj) osiguravajućih društava.

Ključne reči: osiguravajuća društva, stečaj, poverioci, stečajni upravnik, poseban stečajni postupak, portfelj osiguranja.

*Prof. dr***Vladimir Čolović***Redovni profesor, Fakultet
pravnih nauka Panevropski
Univerzitet „Apeiron“ Banja Luka
vladimir.z.colovic@apeiron-edu.eu
vlad966@hotmail.com*

UOPŠTE O STEČAJU OSIGURAVAJUĆIH DRUŠTAVA

Pravila stečajnog postupka koji se vodi protiv osiguravajućih društava imaju svoje specifičnosti, koje su blisko vezane za specifičnosti same delatnosti osiguranja kojima se ta društva bave, kao i za specifičnosti koje su vezane za status tih subjekata, koje se olako svrstavaju u finansijske organizacije, što, jednim delom, one i jesu, ali, sa druge strane, ne mogu se poistovetiti sa drugim finansijskim organizacijama, kao što su banke i sl. Stečajni postupak koji se vodi protiv osiguravajućih društava predstavlja poseban stečajni postupak. Pod posebnim stečajnim postupcima podrazumevamo postupke koji se vode po pojedinim drugačijim pravilima u odnosu na pravila koja se primenjuju u tzv.opštem stečajnom postupku. Ta pravila

se primenjuju u pojedinim fazama stečajnog postupka, odnosno, na pojedina pitanja u vezi sa sprovođenjem te vrste stečajnog postupka. Ipak, i u slučaju sprovođenja posebnog stečajnog postupka, primenjuju se pravila opšteg stečajnog postupka, što znači da se na sprovođenje stečajnog postupka protiv osiguravajućih društava primenjuju i opšta pravila. Inače, od vrste subjekata protiv kojih se pokreće stečajni postupak, zavisi da li će se primenjivati pojedina posebna pravila stečajnog postupka, što znači da se tada i sprovodi poseban stečajni postupak. U našoj teoriji kažemo da se posebni stečajni postupci sprovode protiv fizičkih lica, zatim, protiv banaka i protiv osiguravajućih društava. Samim tim, poseban stečajni postupak je postupak koji je *sui generis* u odnosu na opšti stečajni postupak. On je *sui generis*, upravo, zbog pojedinih posebnih pravila koja su vezana za samu vrstu subjekta koji je insolventan. Konkretno, sama delatnost osiguranja, način osnivanja osiguravajućih društava, elementi poslovanja tih društava, lica koja se pojavljuju u ugovornom odnosu osiguranja, pokazuju da je potrebno definisanje posebnih pravila, odnosno, da se, u mnogim situacijama i fazama stečajnog postupka, neće moći primenjivati opšta pravila, već se moraju odrediti elementi, po kojima će se definisati posebna pravila, a koja neće moći da se primenjuju na druge subjekte, bez obzira da li se radi o pravnim ili fizičkim licima. Sa druge strane, moramo imati u vidu, da i posebna pravila stečajnog postupka moraju imati svoj osnov u opštim pravilima stečajnog postupka, kako bi, uopšte, mogla da se primenjuju u tim postupcima. Ta pravila možemo definisati kako u posebnim zakonskim aktima koji se odnose samo na konkretan postupak, kao i u zakonskim aktima koji regulišu opšta pravila ovog postupka. Najzad, ta pravila možemo definisati i u tzv. „statusnim“ zakonima, koji regulišu osnivanje i rad tih subjekata. Da zaključimo u ovom delu, pravila posebnog stečajnog postupka se primenjuju na subjekte, čiji način osnivanja i status zahtevaju „drugačiji“ stečajni postupak u pojedinim segmentima, ali to nikako ne znači da se ne primenjuju i pravila opšteg stečajnog postupka¹.

NAČIN REGULISANJA STEČAJNOG POSTUPKA PROTIV OSIGURAVAJUĆIH DRUŠTAVA

Glavno pitanje na koje ćemo pokušati da odgovorimo u ovom radu, odnosi se na način regulisanja stečajnog postupka protiv osiguravajućih društava. Da li bi ova materija trebala biti regulisana posebnim zakonom, koji bi obuhvatio sve specifičnosti ovog postupka ili bi trebalo „statusnim“ zakonom, odnosno, zakonom koji reguliše način osnivanja i rad osiguravajućih društava, obuhvatiti ta pravila. No, da bi mogli da odgovorimo na ovo pitanje, potrebno je da definišemo opšte pretpostavke za regulisanje stečajnog postupka protiv osiguravajućih društava, odnosno, da odredimo ta posebna pravila koja bi se ticala samo navedenih subjekata. Nakon toga ćemo moći da damo odgovor na pitanje da li posebnim zakonskim aktom treba regulisati ovu materiju ili ne, odnosno, da li je pitanje načina regulisanja stečajnog postupka koji se vodi protiv osiguravajućih društava relevantno.

Sa druge strane, da bi mogli da odgovorimo na navedeno glavno pitanje, potrebno je da odgovorimo i na nekoliko drugih pitanja koja se tiču statusa osiguravajućih društava. Ta pitanja su sledeća: 1. Pitanje koje smo, već, napred, postavili odnosi se na osiguravajuće društvo kao finansijsku organizaciju, obzirom da se pod ovom vrstom organizacija podrazumevaju banke, davaoci finansijskog lizinga, kao i druge institucije koje obavljaju slične

¹ Čolović V. (2010). *Stečajno pravo*, Banja Luka, 141

delatnosti, kao što su štedno-kreditne organizacije i sl. Znači, da li bi mogli osiguravajuće društvo da svrstamo zajedno sa ostalim finansijskim organizacijama, ne samo kada je u pitanju regulisanje prestanka ovih subjekata, već i regulisanje drugih statusnih pitanja. 2. Zatim, da li, uopšte, možemo govoriti o posebnim stečajnim postupcima, imajući u vidu da se, kod ovih postupaka, u stvari, radi o prilagođavanju opštih pravila stečajnog postupka posebnostima samog subjekta – dužnika? U vezi sa tim, moramo reći da termin „posebni stečajni postupci“ primenjujemo, jer ne postoji drugačiji termin za ovu vrstu postupaka. Taj termin može stvoriti zabunu, upravo zato, što je, uvek, neophodno primenjivati i pravila opšteg stečajnog postupka². 3. Treće pitanje se odnosi na delatnost osiguranja koje je specifično i u okviru kojeg se radi o obavezi osiguravača da pokrije rizik osiguranja koji stoji na strani osiguranika, koji je, pak, obavezan da za navedeno plati određenu sumu koju nazivamo premija? Ovde se postavlja niz pitanja koja zahtevaju odgovor, a koja se, upravo, nalaze u pretpostavkama koje je potrebno definisati za regulisanje stečajnog postupka koji se vodi protiv osiguravajućih društava. 4. Najzad, važno pitanje koje se, ovde, postavlja, odnosi se na uticaj pokretanja stečajnog postupka na ugovorni odnos osiguranja. To pitanje je bitno, imajući u vidu da se, u tom slučaju, postavlja pitanje zaštite osiguranika, eventualnog povraćaja premije osiguranja, zatim, preuzimanja tih ugovora, odnosno, rizika osiguranja od strane nekog drugog osiguravača, kada govorimo o prenosu portfelja, itd.

U svakom slučaju, da bi mogli da odgovorimo na glavno pitanje koje se odnosi na način regulisanja ove oblasti, kao i na navedena druga pitanja, moramo definisati opšte pretpostavke za regulisanje stečajnog postupka protiv osiguravajućih društava koje se moraju vezati za karaktéristike delatnosti osiguranja, kao i posebnosti samog statusa osiguravajućeg društva.

Osim toga, posvetićemo pažnju, pre svega, načinu regulisanja ove materije u državama u Republici Srpskoj i Republici Srbiji, a u okviru tog dela ćemo istaći sve probleme koje zakonodavci u tim državama nisu uspeali da reše. Isto tako, kratko ćemo se posvetiti pojedinim odredbama akta EU koji regulišu, između ostalog, i prestanak osiguravajućih društava.

No, kad smo već pomenuli način regulisanja ove oblasti, pomenućemo da se u Nemačkoj pojedini elementi postupka stečaja protiv osiguravajućih društava regulišu Zakonom o bankama – *Kreditwesengesetz*, kao i Zakonom o nadzoru nad osiguravajućim društvima (*Versicherungsaufsichtsgesetz*). Istim zakonskim aktom se regulišu insolventnost i kreditnih institucija. No, činjenica je da se primenjuju i odredbe Zakona o insolventnosti - *Insolvenzordnung*³. I u Holandiji se insolventnost osiguravajućih društava i kreditnih institucija regulišu istim aktom, ali opštim aktom – Stečajnim zakonom – *Faillissementswet*. Isto tako, primenjuju se i odredbe Zakona o finansijskom nadzoru⁴. U Poljskoj se primenjuje Zakon o stečaju i restrukturiranju od 28.02.2003. koji regulišu stečajne postupke protiv osiguravajućih društava, ali i protiv ostalih subjekata, kao što su banke,

² Čolović V. (2010). 142

³ Čolović V., Petrović Z. (2015), „Sporna pitanja regulisanja stečaja osiguravajućih društava u Srbiji i usklađivanje sa Direktivom 2001/17/EZ“, *Evropska revija za pravo osiguranja*, br.4/2015, Udruženje za pravo osiguranja Srbije, Beograd, 33

⁴ Chance C. (2010), *European Insolvency Procedures*, London, 51-52

emitenti obveznica, a ovaj akt se primenjuje i na lični stečaj⁵. U Hrvatskoj se ova oblast reguliše Zakonom o osiguranju Republike Hrvatske⁶, kojim se, inače, reguliše i osnivanje i status osiguravača. Ovaj Zakon reguliše samo specifičnosti vezane za ovu materiju, a primenjuju se i opšta pravila stečajnog postupka. U Crnoj Gori se primenjuje Zakon o likvidaciji i stečaju društava za osiguranje⁷. Možemo zaključiti, u ovom delu, da je način regulisanja stečajna osiguravajućih društava različit i da ne možemo definisati neko pravilo kada je ova oblast u pitanju u drugim zemljama Evrope i regiona.

OSIGURAVAJUĆA DRUŠTVA I DELATNOST OSIGURANJA

Osiguravajuća društva obavljaju delatnost osiguranja koju možemo definisati kao delatnost koja pruža zaštitu od rizika. Delatnost osiguranja možemo podeliti na direktno osiguranje, saosiguranje, reosiguranje, kao i na poslove koji su povezani sa delatnošću osiguranja⁸. Na ovom mestu nećemo definisati ove poslove, imajući u vidu da nas interesuje osnovni smisao osiguranja, a to je pokrivanje rizika osiguranja. No, sve navedene delatnosti koje obavlja osiguravač imaju osnovni cilj koji se vezuje za zaštitu od rizika, odnosno, zaštitu osiguranika. Rizik može biti vezan za lica i stvari, ali proizlazi iz određenih događaja ili okolnosti. Pravna i fizička lica prebacuju teret rizika na osiguravajuća društva, odnosno, teret koji se sastoji u mogućnosti da se rizik realizuje i da dovede do posledica, tj., nastanka štete, ali samo osiguranje ne može sprečiti realizaciju rizika (nastanak štete), već samo dovodi do ekonomske zaštite koja i predstavlja razlog postojanja osiguranja⁹. Osiguravajuće društvo upravlja rizikom, isto kao i pravna i fizička lica, koja prebacuju teret rizika na njega. No, ovde postoje određene razlike. Dok pravna i fizička lica, kao osiguranici vode računa samo o riziku koja se vezujemo za njih, odnosno, njihovu imovinu, osiguravajuće društvo pokriva rizike na širem nivou, koji zavisi od vrsta osiguranja kojima se osiguravač bavi, kao i od portfelja koji je osiguravač preuzeo na sebe. Osiguravači na sebe preuzimaju brojne vrste rizika, ali za to naplaćuju premiju osiguranja. Time, osiguravači stvaraju zajednicu rizika, pa pomoću zakona velikih brojeva, te rizike minimiziraju, odnosno, smanjuju posledice njihovog dejstva, tako da mogu da pokriju troškove osiguranja, kao i da ostvare profit uz istovremeno pružanje zaštite osiguranicima. Najbitniji rizici vezani za rad osiguravajućih društava su rizik iz osiguranja, zatim rizik koji je vezan za funkcionisanje finansijskog tržišta, kreditni rizik, a pojavljuju se i operativni i drugi rizici koji su vezani za finansijsko poslovanje osiguravača¹⁰. Za veliku većinu osiguranja možemo vezati navedene rizike, ali ne i za pojedine oblike osiguranja života. Naime, kod osiguranja života, osiguravač se obavezuje da osiguraniku ili licu koga on odredi, isplati određenu sumu ili rentu, u slučaju smrti osiguranika ili osiguranog lica, odnosno, kod doživljenja određenog vremena, dok se, sa druge strane, osiguranik obavezuje da plati premiju¹¹. Iz ove definicije vidimo da se osiguranje života vezuje ili za rizik koji se može, a ne mora dogoditi, kada će

⁵ Bankruptcy in Poland, Insolvency in Poland, Dudokowiak, Kopeć&Putyra, <https://www.dudokowiak.com/debt-collection-in-poland/bankruptcy-in-poland-insolvency-in-poland.html>, pristup: 10.05.2019.

⁶ Zakon o osiguranju Republike Hrvatske, *Narodne novine* br. 30/15 i 112/18

⁷ Zakon o likvidaciji i stečaju društava za osiguranje Crne Gore, *Službeni list Crne Gore* br. 42/15

⁸ Čolović V. (2010), *Osiguravajuća društva*, Institut za uporedno pravo, Beograd, 15

⁹ Njegomir V. (2007), „Minimiziranje rizika osiguravajućih društava“, *Industrija* br.3/2007, 84

¹⁰ Njegomir V., 85

¹¹ Mrkšić D., Petrović Z., Ivančević K. (2006), *Pravo osiguranja*, Novi Sad, 265

osiguranik ili neko drugo lice imati pravo na isplatu određene sume ili za određeni trenutak u vremenu koji, ako se isti poveže sa trajanjem ugovora, dovodi do plaćanje sume, iako se rizik nije ostvario. Time se osiguranje života vezuje i za određeni vid štednje.

POSEBNI STEČAJNI POSTUPAK

Jedno od pitanja, koje smo postavili, odnosi se na posebne stečajne postupke, tj. njihovo odvojeno postojanje u odnosu na opšti stečajni postupak. Naime, posebni stečajni postupci se vode protiv subjekata koji obavljaju specifične delatnosti, odnosno, koji obavljaju svoju delatnost na drugačiji način od ostalih privrednih subjekata, koji mogu biti i dužnici u stečajnom postupku. Stečajni postupak je poseban u odnosu na druge postupke i za njega možem slobodno da kažemo da je *sui generis* postupak. Sa druge strane, pravila posebnog stečajnog postupka imaju svoj osnov u pravilima opšteg stečajnog postupka, s tim da pravila posebnog stečajnog postupka uzimaju u obzir i napred navedene specifičnosti subjekata stečajnog dužnika. To, praktično, znači da se i kod posebnih stečajnih postupaka primenjuju pravila o podnošenju predloga za pokretanje stečajnog postupka, o imenovanju stečajnog upravnika, poveriocima i isplatnim redovima, kao i druga pravila, ali se uzimaju u obzir posebnosti subjekata protiv kojih se vodi stečajni postupak. Upravo je zadatak zakonodavca, ako govorimo o osiguravajućim društvima, kao stečajnim dužnicima, da definišu te specifičnosti vezane za delatnost koju obavljaju ta društva. Sam termin „posebni stečajni postupci“ je izabran u nedostatku drugog, ali to ne znači da se radi i o potpuno drugačijim pravilima pokretanja i vođenja stečajnog postupka, koja nemaju svoj osnov u opštem stečajnom postupku.

STATUS UGOVORA O OSIGURANJU U SLUČAJU STEČAJA OSIGURAVAJUĆEG DRUŠTVA

Zakon o obligacionim odnosima (dalje: ZOO)¹² reguliše status ugovora o osiguranju u slučaju stečaja, a ne i likvidacije osiguravača. Po odredbi ZOO, određuje se da će ugovor o osiguranju prestati nakon trideset dana od dana otvaranja stečaja protiv osiguravača¹³. Sa druge strane, ZOO definiše i prestanak ugovora o osiguranju, kada se protiv ugovarača osiguranja pokrene stečajni postupak, tako da ugovor nastavlja da proizvodi dejstva, ali svaka od ugovornih strana ima pravo da raskine ugovor u roku od tri meseca od dana pokretanja stečajnog postupka. U vezi sa tim, ZOO određuje da će neplaćeni deo premije osiguranja za preostali deo pokriva biti sastavni deo stečajne mase ugovarača osiguranja. Nakon pokretanja stečaja protiv osiguravača, ugovarač osiguranja, odnosno, osiguranik, ima pravo da prijavi svoje potraživanje u stečajnom postupku kao stečajni poverilac, a to potraživanje se može odnositi ili na premiju osiguranja, plaćenu za period pokriva ili na iznos iz osiguranja, na koji ugovarač osiguranja, odnosno, osiguranik ima pravo, po nekom osnovu, bilo da je to sadržina ugovora, bilo da je to osigurani slučaj. Ovde se mora razlikovati i vrsta osiguranja na koju se ugovor odnosi. U svakom slučaju, ZOO nije dao mogućnost da se trajanje ugovora o osiguranju nastavi i tokom stečajnog postupka, u okviru kojeg osiguravač može i dalje da radi, kao i da izvršava svoje obaveze, kao i mogućnost da stečajni upravnik odredi koji će ugovori ostati na snazi, odnosno, kojim ugovorima će prestati dejstvo. Što se tiče odredbe da će neplaćeni deo premije za preostali deo osiguranja biti deo stečaj-

¹² Zakon o obligacionim odnosima, *Sl.list SFRJ* br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89, *Sl.list SRJ* br. 31/93, *Sl.list SCG* br. 1/2003 – Ustavna povelja

¹³ Član 923 ZOO

ne mase, radi se o sledećem. Naime, ako se, u tih trideset dana od pokretanja stečajnog postupka protiv osiguravača, koje je ZOO predvideo za prestanak ugovora o osiguranju, dogodi osigurani slučaj, osiguranik ima pravo na naknadu iz osiguranja, pa, samim tim, on mora da plati premiju osiguranja i za taj period. Sa druge strane, ako je premija plaćena unapred za ceo period osiguranja, tada će osiguranik moći da traži povraćaj dela premije za period za koje osiguranje ne može da teče¹⁴. U nemačkom zakonodavstvu imamo sličnu odredbu kao i u našem pravu. Naime, ako se na imovini osiguravača otvori stečajni postupak, ugovor o osiguranju prestaje da važi istekom mesec dana od dana otvaranja stečajnog postupka. Do tog trenutka, kako se kaže u tom zakonu, imovina ne ulazi u stečajnu masu¹⁵. Time su osiguranici zaštićeni, imajući u vidu da u tih trideset dana mogu da se namire iz sredstava osiguravača, a koja su predviđena kao naknada iz osiguranja ili kao deo premije za nepokriveni period osiguranja.

Jedno od bitnih pitanja stečajnog postupka jeste sudbina ugovora koji je stečajni dužnik zaključio. Obzirom da govorimo o ugovoru o osiguranju, nas interesuju dvostrano teretni ugovori, koje, ovde, moramo posmatrati sa stanovišta potpunog ili delimičnog ispunjenja. U slučaju da stečajni upravnik odbije ispunjenje, odnosno da otkaže ugovor, kao što je rečeno, onda će druga ugovorna strana svoje potraživanje moći da prijavi, kao stečajni poverilac¹⁶. Činjenica je da ovo pitanje mora regulisati zakon koji reguliše ugovorne odnose, kao što je kod nas ZOO. No, kod eventualnih izmena, kad je ova oblast u pitanju, mora se voditi računa o sledećem. Na prvom mestu, treba voditi računa o statusu lica koje je zaključilo ugovor o osiguranju sa osiguravačem, odnosno, utvrditi da li se radi o fizičkom ili pravnom licu, a ako se radi o pravnom licu, koje je lice u pitanju. Zatim, moraju se uzeti u obzir pravila stečajnog postupka koja se primenjuju na dvostrano teretne ugovore i odlučivanje stečajnog upravnika u vezi sa statusom tih ugovora. Treće, treba imati u vidu i pitanje, vezano za mogućnost oštećenja bilo koje ugovorne strane, ako nijedna od ugovornih strana ne raskine ugovor o osiguranju do zaključenja stečajnog postupka. Četvrto, kod pitanja vezanih za status ugovora o osiguranju, treba voditi računa i o prenosu portfelja osiguranja, a koje ne bi smelo da bude regulisano na kontradiktoran i neadekvatan način, kao što je to čest slučaj. Najzad, a možda je o tome trebalo govoriti na prvom mestu, treba voditi računa i o vrsti osiguranja, na koju se ugovor odnosi.

OSNOVNE PRETPOSTAVKE ZA REGULISANJE STEČAJNOG POSTUPKA PROTIV OSIGURAVAJUĆIH DRUŠTAVA

Regulisanje stečajnog postupka protiv osiguravajućih društava zavisi od definisanja osnovnih pretpostavki (koje smo mogli da nazovemo i elementima) tog posebnog stečajnog postupka. Moramo imati u vidu da svaka vrsta osiguranja ima svoje specifičnosti i da ne možemo na isti način regulisati životno i neživotno osiguranje, što znači da ugovori koji su zaključeni u oblasti životnog osiguranja i ugovori koji su zaključeni u oblasti neživotnog osiguranja neće imati isti status. Polazeći od odredaba pojedinih zakona u ovoj oblasti, kao i od opštih pravila, pretpostavke za definisanje stečajnog postupka protiv osiguravajućih društava bi bile sledeće:

¹⁴ Šulejić P. (2005), *Pravo osiguranja*, Beograd, 269

¹⁵ Član 16 Zakona o ugovorima o osiguranju Nemačke donet 23.11.2007. (Gesetz über den Versicherungsvertrag); Đorđević S., Samardžić D. (2014), *Nemačko ugovorno pravo osiguranja sa prevodom zakona (VVG)*, IRT, Beograd, 115

¹⁶ Machiedo D.(1965), *Gradjanskopravni i ostali učinci otvaranja stečajnog postupka*, Split, 21

1. Status i prava poverilaca. U vezi sa statusom i pravima poverilaca u ovom postupku, moramo reći da ova pretpostavka zavisi od vrste osiguranja na koju se potraživanja poverilaca odnose. Opšta pravila definišu da prednost u isplati imaju potraživanja koja se odnose na ugovore o osiguranju i reosiguranju života u odnosu na ostale vrste osiguranja. Činjenica je da i ugovori koji se odnose na osiguranje od posledica nezgode imaju prednost, u odnosu na druga osiguranja, pod kojima podrazumevamo imovinska i druga osiguranja;
2. Sledeća pretpostavka se odnosi na lice koje može biti imenovano za stečajnog upravnika. Neka zakonodavstva, kao što je zakonodavstvo Republike Srbije, određuje da Agencija za osiguranje depozita vrši tu funkciju, iako zakoni koji uređuju kako osiguranje depozita, tako i Agenciju za osiguranje depozita, nijednom reči ne pominju ulogu te institucije u stečajnom postupku protiv osiguravajućih društava. Činjenica je da druga zakonodavstva ne sadrže takvu odredbu, tako da smo skloni da prihvatimo opštu odredbu o imenovanju stečajnog upravnika, s tim da bi trebalo voditi računa o posebnostima delatnosti osiguranja;
3. Jedna od pretpostavki se odnosi na zaštitu osiguranika, odnosno, poverilaca i statusa ugovora o osiguranju. U vezi sa tim, postavlja se i pitanje prenosa portfelja osiguranja. Portfelj osiguranja definišemo kao skup prava i obaveza po ugovorima o osiguranju. Pod portfeljom osiguranja ne podrazumevamo samo kapital, odnosno, imovinu nastalu po ugovorima o osiguranju. Mnogi zakonodavci nisu navedenu materiju regulisali na adekvatan način, naročito, kad su u pitanju ugovori o osiguranju života.
4. Najzad, veoma važno pitanje je pitanje nadzora nad radom osiguravajućih društava, a samim tim i organa koji odlučuje o pokretanju stečajnog postupka. U velikoj većini država je nadzor nad radom osiguravajućih društava poveren Ministarstvu finansija, odnosno, organu koji je u nadležnosto tog ministarstva. Ali, na primer, u Srbiji nadzorni organ nad radom osiguravajućih društava je Narodna banka.

Činjenica je da se mogu definisati i druge pretpostavke za regulisanje ove oblasti, ali isplati redovi (status poverilaca po pojedinim ugovorima o osiguranju, misleći na vrste osiguranja), pitanje lica koje može vršiti ulogu stečajnog upravnika u ovom postupku, nadzor nad radom osiguravača i prenos portfelja smatramo najbitnijim. Uzimajući u obzir ono što čini ovaj postupak posebnim u odnosu na pravila opšteg stečajnog postupka, onda moramo izdvojiti navedeno. Sigurno je da se ova pitanja mogu regulisati manje ili više detaljno, od čega, praktično, zavisi da li bi ova materija bila regulisana u „statusnom“ ili posebnom zakonu. Ako bi uzeli u obzir elemente regulisanja vezane za stečajnog upravnika u ovom postupku ili za prenos portfelja u slučaju pokretanja stečajnog postupka (obzirom da se portfelj može preneti i u drugim slučajevima), tada bi bilo adekvatnije regulisanje ove materije posebnim zakonom. U svakom slučaju, mišljenja smo da je važnije pravilno i nedvosmisleno regulisanje ovog pitanja, što znači da bi poseban zakonski akt koji bi se odnosio na stečaj (i druge oblike prestanka) osiguravajućih društava bio prihvatljiviji.

REGULISANJE STEČAJNOG POSTUPKA PROTIV OSIGURAVAJUĆIH DRUŠTAVA U REPUBLICI SRPSKOJ

U Republici Srpskoj se stečaj osiguravajućih društava reguliše odredbama Zakona o

društvima za osiguranje (dalje: ZDO)¹⁷, tj. „statusnim“ zakonom, kao i odredbama stečajnog zakonodavstva (opšteg). Moramo reći da je u ZDO ova materija regulisana na necelovit i nepregledan način. Posvetićemo se samo najvažnijim odredbama posvećenim ovoj oblasti, definisanim u ZDO. Glavni subjekt u ovom postupku je Agencija za osiguranje Republike Srpske (dalje: Agencija). Inače, ZDO se primenjuje, samo, kada se radi o drugačijim rešenjima u odnosu na opšte stečajno zakonodavstvo¹⁸, što znači da je ZDO poseban zakon u odnosu na Zakon o stečaju Republike Srpske¹⁹. Ono što je interesantno odnosi se na odredbu koja definiše da se ne može pokrenuti stečajni postupak, dok se ne završi likvidacioni²⁰. Isto tako, Agencija mora da bude obaveštena u roku od 10 dana od dana podnošenja zahteva za pokretanje stečajnog postupka o navedenom. Što se tiče utvrđivanja potraživanja, ono se vrši od strane sudije. Poverioci su poredani po sledećim isplatnim redovima: 1. potraživanja korisnika po ugovorima o osiguranju života; 2. potraživanja korisnika naknada po ugovorima o neživotnom osiguranju, ali osigurani slučajevi moraju biti prijavljeni, odnosno, te prijave moraju biti evidentirane; i 3. potraživanja bilo kojih drugih lica koja su uredno prijavila potraživanja.²¹ Radi lakšeg razumevanja definisanja isplatnih redova, mi smo upotrebili termin „ugovor o osiguranju“, dok zakonodavac upotrebljava termin „polisa“ koji je uži pojam i predstavlja dokaz o zaključenju ugovora. Takođe, postavlja se pitanje, zbog čega zakonodavac nije pomenuo reosiguranje.

Zatim, ZDO reguliše privilegovana potraživanja posebno. Tom odredbom se štite poverioci, i to kako korisnici iz ugovora o osiguranju, tako i njihovi naslednici. ZDO, inače, nejasno određuje posebnu likvidaciju i na osnovu njegovih odredaba, možemo zaključiti da se radi o slučajevima kada se radi o dobrovoljnoj ili prinudnoj likvidaciji. Sa druge strane, ZDO definiše stečajne razloge, opet, moramo reći, na neadekvatan način, imajući u vidu da je naslov te odredbe „Stečajni razlozi“, a da prethodno ZDO ne poklanja pažnju stečaju osiguravajućih društava. No, u članu 68a ZDO, definiše se da će Agencija doneti rešenje o podnošenju predloga za pokretanje stečajnog postupka protiv osiguravajućih društava, kada se u postupku vanredne uprave utvrdi da se finansijsko stanje osiguravača nije poboljšalo, odnosno, da osiguravač nije u stanju da izvršava dalje svoje obaveze, kao i kad se u postupku nadzora nad radom osiguravača, utvrdi postojanje ili preteća platežna nesposobnost osiguravača. Osim toga, zakonodavac definiše obavezu da je Agencija dužna da navedeno rešenje dostavi sudu, što smatramo besmislenom odredbom, imajući u vidu da iz teksta zakona proizlazi da je to obaveza Agencije. Sledeća odredba koju definiše ZDO, treba da bude materija regulisanja ZOO, a odnosi se na činjenicu da danom otvaranja stečajnog postupka, prestaju da važe ugovori o osiguranju koje je zaključio osiguravač.

Inače, ZDO veću pažnju poklanja likvidaciji i posebnoj likvidaciji. Stečajnom postupku se poklanja pažnja samo kada se utvrde finansijske teškoće osiguravača, odnosno, njegova insolventnost. I ovde možemo zameriti zakonodavavcu, zbog čega je naveo da se radi o stečajnim razlozima, koje, uopšte, ne pominje. Nećemo posvećivati pažnju drugim

¹⁷ Zakon o društvima za osiguranje Republike Srpske, *Službeni glasnik Republike Srpske* br. 17/05, 01/06, 64/06, 74/10, 47/17

¹⁸ Član 68, st.2 ZDO

¹⁹ Zakon o stečaju Republike Srpske, *Službeni glasnik Republike Srpske* br. 16/16

²⁰ Član 68, st. 4 ZDO

²¹ Član 69., st. 2 i 3. ZDO

odredbama ZDO, ali ćemo navesti da je veoma važno da zakonodavac u Republici Srpskoj hitno reguliše ovu oblast na način koji zahtevaju elementi koje smo definisali i o kojima ćemo, još, govoriti i na kraju ovog rada.

REGULISANJE STEČAJA OSIGURAVAJUĆIH DRUŠTAVA U REPUBLICI SRBIJI

Zakon o stečaju i likvidaciji banaka i društava za osiguranje Republike Srbije (dalje: ZSLBO)²² definiše poseban stečajni postupak protiv osiguravajućih društava. Prva zamerka zakonodavcu u Srbiji je što istim aktom reguliše stečaj i banaka i osiguravajućih društava. Nećemo se, na ovom mestu, osvrtni na termin u naslovu zakona „društva za osiguranje“ koji je neadekvatan iz razloga što je širi od termina „osiguravajuća društva“. Osiguravajuća društva, kod nas, mogu biti osnovana ili kao akcionarska društva za osiguranje ili kao društva za uzajamno osiguranje. Drugi oblici ne postoje, ako govorimo o obavljanju delatnosti osiguranja. Međutim, postoje društva koja se bave posredovanjem i zastupanjem u osiguranju, kao i agencije za pružanje usluga u osiguranju²³, koje se osnivaju na drugačiji način i u drugačijem obliku, a koje se, faktički, takođe, bave osiguranjem, odnosno, pružanjem usluga u toj oblasti, kao što je rečeno. Na te subjekte se nikako ne može primenjivati ZSLBO, već pravila opšteg stečajnog postupka koja se primenjuju i na druge privredne subjekte. Pomenućemo, kratko, najbitnije probleme koje ima zakonodavstvo Republike Srbije u ovoj oblasti, ne ulazeći u detaljniju analizu istih. Jedino što se može prihvatiti kao jasno regulisanje u ZSLBO, odnosi se na odredbe koje regulišu pokretanje stečajnog postupka protiv osiguravajućih društava, kao i koje regulišu isplatne redove.

Agencija za osiguranje depozita kao stečajni upravnik

Jedna od glavnih primedbi na odredbe ZSLBO, odnosi se na ulogu Agencije za osiguranje depozita (dalje: Agencija) kao stečajnog upravnika u stečajnim postupcima protiv osiguravajućih društava. Iako ZSLBO definiše ovu ulogu pomenute Agencije, to ne čini Zakon o osiguranju Republike Srbije (dalje: ZO), koji je „statusni“ zakon. Problem postoji i u tome što definisanje Agencije kao stečajnog upravnika ne nalazimo ni u zakonu koji reguliše status Agencije, kao i zakonu koji reguliše osiguranje depozita²⁴. Uloga Agencije je definisana u radu banaka i ona nije vezana za delatnost osiguranja. Ovo pitanje je ključno za stečajni postupak protiv osiguravajućih društava, a koje nije rešeno u zakonodavstvu Republike Srbije.

Prenos portfelja osiguranja

Osim toga, u Republici Srbiji je i prenos portfelja osiguranja, naročito u situaciji vođenja stečajnog postupka protiv osiguravača, regulisan na neprihvatljiv način. Prenos portfelja se reguliše i u ZO i u ZSLBO. Odredbe koje predviđa ZO za slučajeve prenosa portfelja osiguranja ne možemo prihvatiti i kad je u pitanju stečaja osiguravača, obzirom da se one odnose na druge situacije. Zakonodavac nije vodio računa o različitom statusu

²² Zakon o stečaju i likvidaciji banaka i društava za osiguranje Republike Srbije, *Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 14/15 i 44/18 - dr.zakon

²³ Šulejić P., 132-133

²⁴ Zakon o osiguranju depozita i Zakon o Agenciji za osiguranje depozita. Čolović V. (2005). Stečaj banaka i osiguravajućih društava, *Zbornik radova sa konferencije „Harmonizacija stečajnog prava i novi Zakon o stečajnom postupku“*, Niš., 254

prenosa portfelja osiguranja kod neživotnog, odnosno, životnog osiguranja. I ovde se postavlja pitanje uloge Agencije u postupku prenosa portfelja osiguranja, čiju ulogu definiše ZSLBO, a u vezi sa odlukama Narodne banke Srbije o dozvoli prenosa, odnosno, njegovom odbijanju.

Inače, prenos portfelja osiguranja zavisi od načina poslovanja osiguravajućeg društva. To se odnosi i na investiranje od strane tih osiguravača. Naime, osiguravači treba da se razvijaju kao finansijske institucije, što znači da bi aktiva tih društava morala biti usmerena na rentabilne oblike ulaganja, što bi omogućilo restrukturiranje njihovih portfelja čime bi se omogućilo prilagođavanje tih portfelja strukturi obaveza osiguravača²⁵. Ono što možemo zabeležiti u praksi razvijenih zemalja, kad je u pitanju ulaganje portfelja osiguranja, jeste da se taj portfelj ulaže i u hartije od vrednosti, odnosno, u obveznice, zato što nose manji rizik, ali i manji prinos²⁶.

Mogućnost osnivanja novog osiguravajućeg društva u uslovima stečaja

Raniji Zakon o osiguranju imovine i lica (dalje: ZOIL)²⁷ je definisao mogućnost osnivanja novog osiguravajućeg društva sredstvima po ugovorima o osiguranju života, u slučaju da se pokrene stečajni postupak protiv osiguravača. Ovde se ne radi o prenosu portfelja, već o učešću sredstava, po ugovorima o osiguranju života u osnivanju novog osiguravajućeg društva. Međutim, novo društvo bi se bavilo samo poslovima osiguranja života. Da li bi novo osiguravajuće društvo bilo osnovano ili ne, zavisilo je samo od osiguranika koji su zaključili navedene ugovore²⁸. Ovde se radi o novčanim sredstvima osiguravača, koja se vode na posebnom računu osiguravača. Ta sredstva su zaštićena, na taj način, što se protiv njih ne može dozvoliti izvršenje, niti se ona mogu koristiti za neke druge obaveze osiguravača. Naravno, da bi novo društvo bilo osnovano, bilo je potrebno da ta sredstva budu dovoljna za početni fond sigurnosti, pored dozvole nadležnog organa za osnivanje. Danas, zakonodavstvo Republike Srbije ne predviđa ovakvu mogućnost.

REGULISANJE STEČAJNOG POSTUPKA PROTIV OSIGURAVAJUĆIH DRUŠTAVA U PRAVU EU

Pitanje regulisanja stečaja osiguravajućih društava u pravu EU je izazivalo veliku pažnju decenijama. Mi se nećemo posvećivati istoriji usvajanja akata u oblasti osiguranja. Samo ćemo reći da je ova oblast prvi put u EU regulisana Direktivom br. 2001/17/EZ o reorganizaciji i likvidaciji osiguravajućih društava²⁹. Inače, ovaj akt je regulisao predmete sa elementom inostranosti koji su se odnosili na osiguravajuća društva sa sedištem u državama članicama EU. Samim tim, Direktiva 2001/17 je definisala pitanja statusa poverilaca sa prebivalištem ili sedištem u tim zemljama. Ovaj akt se primenjivao i na filijale i druge

²⁵ Sokić M.D., „Osiguravajuće kuće kao institucionalni investitori u Republici Srbiji“, *Tokovi osiguranja* br. 4/2015, 55

²⁶ Sokić M.D., 67

²⁷ Zakon o osiguranju imovine i lica SR Jugoslavije - ZOIL, *Službeni list SRJ* br. 30/96, 57/98, 53/99 i 55/99

²⁸ ZOIL čl. 131 st.1

²⁹ Directive 2001/17/EC of the European Parliament and of the Council of 19 March 2001 on the reorganisation and winding-up of insurance undertakings, *Official Journal* L 110, 20/04/2001 p.28-39

slične oblike osiguravajućih društava u članicama EU, a propisivana su i dva načina namirenja potraživanja, od kojih je prvi način definisan u odnosu na imovinu, a drugi u odnosu na poverioce. Danas se likvidacija, odnosno, stečaj³⁰ osiguravajućih društava reguliše Direktivom 2009/138/EZ Evropskog parlamenta i Saveta od 25.11.2009. o osnivanju i obavljanju delatnosti osiguranja i reosiguranja (Solventnost II) (dalje: Direktiva „Solventnost II“)³¹. Ova Direktiva je, inače, preinačena, a više puta je odlagana njena primena, tako da se primenjuje od 2016. godine. Osvrnućemo se samo na odredbe Direktive „Solventnost II“ koje se odnose na stečaj.

Direktiva „Solventnost II“ u IV glavi reguliše postupak likvidacije (stečaja)³² protiv osiguravajućih društava, kao i protiv filijala osiguravajućih društava iz trećih zemalja, koje se nalaze na teritoriji zemalja članica. Pod filijalom osiguravajućeg društva, Direktiva „Solventnost II“ podrazumeva trajnu prisutnost tog društva, čije sedište nije na teritoriji zemlje članice i koje mora da obavlja delatnost osiguranja. Pod postupkom likvidacije (stečaja) se podrazumeva postupak koji obuhvata prodaju imovine društva i namirenje poverilaca uz delovanje nadležnih organa u državi i ovaj postupak obuhvata kako postupke koji su pokrenuti zbog insolventnosti društva, kao i one koji se odnose na likvidaciju (stečaj) kakva je poznata u našem pravu, a koja može biti dobrovoljna ili prinudna. U Direktivi „Solventnost II“ se upotrebljava pojam likvidator (upravnik), koji se imenuje od strane nadležnih organa zemlje članice ili od strane organa osiguravajućeg društva, a koji sprovodi likvidacioni (stečajni) postupak.³³ Navodimo najvažnije odredbe koje se tiču ovog postupka, imajući u vidu ne samo potrebu prilagođavanja propisima EU, već i potrebu za adekvatnim definisanjem elemenata koji čine regulisanje ove oblasti.

Pokretanje postupka likvidacije

Samo nadležni organi matične države članice, u kojoj osiguravajuće društvo ima sedište, može doneti odluku o pokretanju postupka likvidacije (stečaja) protiv tog društva. Tom odlukom su uključene i filijale tog društva u drugim zemljama članicama. Ova odluka se može doneti pre ili nakon donošenja odluke o sprovođenju mera reorganizacije (ovde se ne misli na reorganizaciju kakva je predviđena u našem pravu, stečajnu reorganizaciju). Sprovođenje mera reorganizacije i postupka likvidacije (stečaja) se međusobno ne isključuju. Navedena odluka se donosi u skladu sa pravom matične države članice. Ta odluka ima dejstvo u svim ostalim zemljama članicama bez sprovođenja posebnih postupaka za njeno priznanje i izvršenje. Dejstva te odluke nastupaju istovremeno u svim zemljama članicama. Nadležni organi matične države članice, u kojoj je doneta odluka o pokretanju postupka likvidacije (stečaja), hitno obaveštavaju nadzorne organe u drugim državama članicama³⁴.

³⁰ Zakonodavstvo EU koristi termin „likvidacija“ za stečaj.

³¹ Directive 2009/138/EC of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009 on the taking-up and pursuit of the business of Insurance and Reinsurance (Solvency II) - *Official Journal L 335/1*, 17.12.2009. pp. 1-155

³² Koristićemo oba termina, radi jasnijeg izlaganja.

³³ Član 268 „Solventnosti II“

³⁴ Član 273 „Solventnosti II“

Merodavno pravo

Pravo koje se primenjuje na pokretanje postupka likvidacije (stečaja), sam postupak, kao i njegova dejstva je pravo matične države članice. Primena prava matične države članice se odnosi na sledeće: - pitanja koja se odnose na imovinu koja pripada likvidacionoj (stečajnoj) masi; - ovlašćenja osiguravajućeg društva i likvidatora (upravnika); - pretpostavke za punovažnost prebijanja potraživanja; - dejstvo pokretanja postupka likvidacije (stečaja) na ugovore u kojima je osiguravajuće društvo ugovorna strana; - dejstvo postupka likvidacije (stečaja) na pojedinačne postupke za prijavu potraživanja koje su pokrenuli poverioci; - pitanja prijave potraživanja u odnosu na likvidacionu (stečajnu) masu i postupanje sa potraživanjima koja su nastala nakon pokretanja postupka likvidacije (stečaja); - pitanja vezana za utvrđivanje i ispitivanje potraživanja; - pravila koja se primenjuju na isplatne redove potraživanja, kao i prava poverilaca koji su, nakon pokretanja postupka, delimično namireni na osnovu stvarnog prava ili prebijanjem; - pretpostavke i dejstva zaključenja postupka likvidacije (stečaja), a naročito, ako je do toga došlo nagodbom; - prava poverilaca nakon zaključenja postupka likvidacije (stečaja); - pitanja vezana za troškove postupka; itd³⁵.

Naknada iz osiguranja (sume osiguranja)

Sve države članice moraju da obezbede, prilikom sprovođenja postupka likvidacije (stečaja), da naknade iz osiguranja imaju prednost u isplati u odnosu na druga potraživanja, i to: obzirom na sredstva koja predstavljaju tehničke rezerve osiguravajućeg društva, naknade iz osiguranja imaju apsolutnu prednost u odnosu na druga potraživanja od osiguravajućeg društva i obzirom na ukupnu imovinu osiguravajućeg društva, naknade iz osiguranja imaju prednost u odnosu na bilo koje potraživanje, ali uz izuzetke koji se odnose na potraživanja radnika osiguravajućeg društva koja proizlaze iz ugovora o radu, potraživanja poreskih organa, potraživanja vezana za socijalnu brigu i pomoć, potraživanja na osnovu stvarnog prava³⁶.

Poseban registar

Po odredbama Direktive „Solventnost II“, svako osiguravajuće društvo je dužno da vodi poseban registar imovine koji se koristi za pokriće tehničkih rezervi, koja mora biti obračunata u skladu sa pravom matične države članice. Ako osiguravajuće društvo obavlja delatnosti i životnog i neživotnog osiguranja, ono mora da vodi poseban registar za svaku vrstu osiguranja. Ukupna vrednost imovine osiguravajućeg društva ne sme biti manja od vrednosti tehničkih rezervi ni u jednom momentu. Nakon pokretanja postupka likvidacije, struktura imovine koja je upisana u poseban registar se ne sme menjati. Ali, toj imovini, upisanoj u poseban registar, moraju se dodati premije osiguranja koje su naplaćene od momenta pokretanja postupka likvidacije do momenta isplate naknadi iz osiguranja ili do prenosa portfelja osiguranja na drugo osiguravajuće društvo³⁷. Praktično, imajući u vidu sadržinu posebnog registra, možemo reći da se radi o evidenciji portfelja društva.

Oduzimanje dozvole za rad

Nakon donošenja odluke o pokretanju postupka likvidacije (stečaja), oduzima se dozvola za rad osiguravajućem društvu protiv koga je pokrenut taj postupak. No, to ne znači

³⁵ Član 274 „Solventnosti II“

³⁶ Član 275 „Solventnosti II“

³⁷ Član 276 „Solventnosti II“

da imenovani likvidator ili bilo koje drugo lice, koje je imenovao nadležni organ, obavlja delatnost osiguravajućeg društva i nakon oduzimanja dozvole za rad, a u svrhu samog postupka likvidacije³⁸. Matična država članica može odlučiti da se delatnost osiguranja, u tim okolnostima, obavlja uz saglasnost i nadzorom nadležnih organa država članica³⁹. Interesantno je da se definiše da se oduzima dozvola za rad, iako je u pitanju stečaj, obzirom da se kod stečaja može desiti da se postupak i obustavi.

Pravo na prijavu potraživanja

Poverioci, u koje spadaju i državni i drugi javni organi, koji imaju uobičajeno boravište, poresku rezidentnost, odnosno, sedište u državi članici, koja nije matična država članica, imaju pravo da prijave potraživanje. Sva navedena potraživanja imaju isti tretman, odnosno, isti položaj u isplatnom redu, kao i potraživanja poverilaca koji imaju uobičajeno boravište, poresku rezidentnost, odnosno, sedište u matičnoj državi članici. Direktiva „Solventnost II“ propisuje šta treba da sadrže kopije dodatnih dokumenata. To se odnosi na iznos i prirodu potraživanja, datum nastanka potraživanja, eventualno pravo privilegovanog potraživanja, kad treba naznačiti stvarnopravno sredstvo obezbeđenja ili druga prava koja potvrđuju taj status, kao i koja je imovina pokrivena obezbeđenjem. Ako propisi matične države članice sadrže drugačije odredbe od navedenih, neće se primenjivati odredbe Direktive „Solventnost II“⁴⁰.

Ostale interesantne odredbe koje se odnose na postupak likvidacije (stečaja)

Odluka o pokretanju postupka likvidacije (stečaja) se objavljuje po pravu matične države članice. Ovu odluku objavljuju nadležni organ, likvidator ili bilo koje drugo lice imenovano od strane nadležnog organa. Izreka odluke o pokretanju postupka likvidacije (stečaja) se objavljuje i u Službenom listu EU. Interesantna je odredba koja se odnosi na nadležne organe drugih država članica. Naime, ti organi mogu da obezbede objavljivanje odluke o pokretanju postupka likvidacije (stečaja) na primeren način. Taj način je, najverovatnije, ako pravilno tumačimo odredbe Direktive „Solventnost II“ u ovoj oblasti, propisan pravilima države članice⁴¹.

Nakon pokretanja postupka likvidacije (stečaja) nadležni organ, likvidator ili bilo koje drugo lice imenovano od strane nadležnog organa matične države članice pismenim putem obaveštavaju, bez odlaganja, svakog poznatog poverioca koji ima uobičajeno boravište, poresku rezidentnost, odnosno, sedište u drugoj državi članici. U tom obaveštenju se moraju navesti rokovi za prijavu potraživanja, podaci o nadležnom organu kome se prijavljuju potraživanja, odnosno, obrazloženje potraživanja, kao i drugi podaci. U tim obaveštenjima mora biti navedeno da li su privilegovani poverioci dužni da prijave svoja potraživanja. Ako se radi o potraživanjima koja proističu iz osiguranja, u obaveštenjima mora biti navedeno, koja su opšta dejstva pokrenutog postupka likvidacije (stečaja) na ugovore o osiguranju, zatim kada će ugovori o osiguranju prestati da proizvode dejstva, itd⁴².

³⁸ Consultation on Solvency II, November 2011, crp. 17 <https://eiopa.europa.eu/publications/eiopa-consultations>. pristup: 11.05.2019.

³⁹ Član 279 „Solventnosti II“

⁴⁰ Član 282 „Solventnosti II“

⁴¹ Član 280 „Solventnosti II“

⁴² Član 281 „Solventnosti II“

ZAKLJUČAK

U ovom radu smo, već, odgovorili na pitanja koja smo postavili na početku. No, na- meću se određeni zaključci, koje zakonodavac, bez obzira o kojoj državi govorimo, mora da uzme u obzir, prilikom regulisanja ove materije. Oni su sledeći:

1. Zakonodavac mora da odluči da li će stečaj osiguravajućih društava regulisati posebnim aktom ili će ova materija biti regulisana „statusnim“ zakonom koji reguliše i druga pitanja vezana za osnivanje i rad osiguravača. No, ako bi se zakonodavac odlučio da ovu materiju reguliše posebnim aktom, sigurno je da bi taj akt obuhvatio i likvidaciju, kao i primenu posebnih mera, u slučaju neizvršenja obaveza od strane osiguravača. U svakom slučaju, ako bi se zakonodavac odlučio za poseban zakon, onda bi taj zakon morao da reguliše samo postupke u ovoj oblasti koji su vezani za osiguravajuća društva, a ne i za ostale subjekte, kao što su banke i sl.;
2. Činjenica je da se pravila stečajnog postupka protiv osiguravajućih društava odnose samo na jedan oblik osiguravača, a to su akcionarska društva. Postavlja se pitanje da li bi ista pravila mogla da se primenjuju i na društva za uzajamno osiguranje, obzirom na posebnosti ovog društva. Međutim, moramo reći da ovaj oblik osiguravajućeg društva nema mesto koje bi trebalo da ima na našim prostorima;
3. Problematično je pitanje stečajnog upravnika. Činjenica je da ne bi mogli da prihvatimo rešenje koje postoji u zakonodavstvu Republike Srbije, imajući u vidu sve navedene razloge. Ali, postavlja se pitanje da li bi, na isti način, kao u opštem stečajnom postupku, mogao da se imenuje stečajni upravnik, odnosno, da li bi stečajni upravnik mogao da bude imenovan sa liste stečajnih upravnika, kao i u bilo kom drugom stečajnom postupku. Mislimo da bi, ipak, trebalo tražiti rešenje u definisanju posebne liste stečajnih upravnika koji bi bili imenovani samo u ovim postupcima, a to znači da bi se za ova lica tražila posebna specijalizacija u oblasti osiguranja;
4. Smatramo da bi i isplatni redovi morali da se detaljnije definišu, odnosno, da ne bi trebalo voditi računa samo o odvajanju osiguranja života od osiguranja od posledica nesrećnog slučaja, već i da bi se morale razlikovati vrste osiguranja u okviru neživotnih osiguranja, obzirom da različita osiguranja ne mogu imati isti prioritet, odnosno, ne mogu biti u istom isplatnom redu;
5. Zatim, posebna pažnja bi morala da se usmeri ka ugovorima o osiguranju života, odnosno, ka matematičkoj rezervi života i postupanju sa tim sredstvima. Trebalo bi, u tom smislu, definisati opšta pravila. To pitanje je bitno i zbog prenosa portfelja;
6. Pitanje filijala osiguravajućih društava, kome nismo posvetili pažnju, je uvek aktuelno, pogotovo kada se radi o društvu koje obavlja svoju delatnost u više država. U svakom slučaju, kod ovog pitanja mora se odrediti državna pripadnost filijale, koja može biti određena ili po osnivaču, odnosno, po matičnom društvu ili po mestu gde ta filijala obavlja delatnost. Da bi mogli da odgovorimo na to pitanje, moramo da odredimo i status filijale osiguravajućeg društva.

U svakom slučaju, stečajni postupak koji se vodi protiv osiguravajućih društava ima svoje posebnosti i on se, u pojedinim elementima, razlikuje od opšteg stečajnog postupka.

Mi smo definisali te elemente, ali oni se odnose samo na stečaj protiv akcionarskih društava za osiguranja. Nismo uzimali u obzir specifičnosti društva za uzajamno osiguranje. Regulisanje stečajnog postupka protiv osiguravajućih društava zaslužuje posebno regulisanje, bilo posebnim zakonom, bilo u posebnom poglavlju „statusnog“ zakona.

BIBLIOGRAFIJA:

Monografije, članci, udžbenici

- Chance Clifford (2010), *European Insolvency Procedures*, London
- Čolović Vladimir (2005) Stečaj banaka i osiguravajućih društava, *Zbornik radova sa konferencije „Harmonizacija stečajnog prava i novi Zakon o stečajnom postupku“*, Niš
- Čolović Vladimir (2010). *Stečajno pravo*, Banja Luka
- Čolović Vladimir (2010), *Osiguravajuća društva*, Institut za uporedno pravo, Beograd
- Čolović Vladimir, Petrović Zdravko (2015), „Sporna pitanja regulisanja stečaja osiguravajućih društava u Srbiji i usklađivanje sa Direktivom 2001/17/EZ“, *Evropska revija za pravo osiguranja*, br.4/2015, Udruženje za pravo osiguranja Srbije, Beograd
- Đorđević Slavko, Samardžić Dragan (2014), *Nemačko ugovorno pravo osiguranja sa prevodom zakona (VVG)*, IRT, Beograd
- Njegomir Vladimir (2007), „Minimiziranje rizika osiguravajućih društava“, *Industrija* br.3/2007
- Machiedo Dimitar (1965), *Gradjanskopravni i ostali učinci otvaranja stečajnog postupka*, Split
- Mrkšić Dragan, Petrović Zdravko, Ivančević Katarina. (2006), *Pravo osiguranja*, Novi Sad
- Sokić Miro.D., „Osiguravajuće kuće kao institucionalni investitori u Republici Srbiji“, *Tokovi osiguranja* br. 4/2015
- Šulejić Predrag (2005), *Pravo osiguranja*, Beograd

Izvori sa Interneta

- Bankruptcy in Poland, Insolvency in Poland, Dudokowiak, Kopeć&Putyra, <https://www.dudkowiak.com/debt-collection-in-poland/bankruptcy-in-poland-insolvency-in-poland.html>
- Consultation on Solvency II, November 2011, crp. 17 <https://eiopa.europa.eu/publications/eiopa-consultations>. pristup: 11.05.2019.

Zakonodavstvo

- Directive 2001/17/EC of the European Parliament and of the Council of 19 March 2001 on the re-organisation and winding-up of insurance undertakings, *Official Journal* L 110, 20/04/2001 p.28-39
- Directive 2009/138/EC of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009 on the taking-up and pursuit of the business of Insurance and Reinsurance (Solvency II) - *Official Journal* L 335/1, 17.12.2009. pp. 1-155
- Zakon o društvima za osiguranje Republike Srpske, *Službeni glasnik Republike Srpske* br. 17/05, 01/06, 64/06, 74/10, 47/17
- Zakon o likvidaciji i stečaju društava za osiguranje Crne Gore, *Službeni list Crne Gore* br. 42/15
- Zakon o obligacionim odnosima, *Sl.list SFRJ* br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89, *Sl.list SRJ* br. 31/93, *Sl.list SCG* br. 1/2003 – Ustavna povelja
- Zakon o osiguranju imovine i lica SR Jugoslavije - ZOIL, *Službeni list SRJ* br. 30/96, 57/98, 53/99 i 55/99
- Zakon o osiguranju Republike Hrvatske, *Narodne novine* br. 30/15 i 112/18
- Zakon o stečaju Republike Srpske, *Službeni glasnik Republike Srpske* br. 16/16
- Zakon o stečaju i likvidaciji banaka i društava za osiguranje Republike Srbije, *Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 14/15 i 44/18 - dr.zakon

Prof. Vladimir Čolović Ph.D

Full time professor, Faculty of Law Sciences, PanEuropean University „Apeiron“ Banja Luka, e-mail: vladimir.z.colovic@apeiron-edu.eu vlad966@hotmail.com

Basic Presumptions for Regulation of Bankruptcy of the Insurance Companies

Summary: Bankruptcy proceedings against insurance companies are a special bankruptcy procedure, due to the specific nature of the insurance activity, as well as the status of insurance companies themselves. However, the fact is that, in this procedure, the general bankruptcy procedure is applied, and the rules of the special bankruptcy procedure must also be harmonized with these rules. The basic question that arises in this article is related to the presumptions that need to be defined in order to regulate this area, and, in addition, the important issue is also the way of regulating this area. Namely, the author in the article raises the question whether this matter should be regulated by a law that will refer only to bankruptcy of insurance companies or by the “statutory” law regulating the establishment and operation of this entity. Also, the author in this article also defines the basic presumptions for bankruptcy of insurance companies, which refer to payrolls (in relation to the type of insurance), bankruptcy administrator, supervision of the operation of these entities, as well as to the transfer of an insurance portfolio that has its specifics in regarding the situation when it is not about bankruptcy. The author criticizes the solutions in the legislation of the Republic of Srpska and the Republic of Serbia, and gives proposals for future regulation of this matter. In addition, the author also represents the part of the EU Directive “Solvency II” referring to the liquidation (bankruptcy) of insurance companies.

Key words: insurance companies, bankruptcy, creditors, bankruptcy administrator, special bankruptcy proceeding, insurance portfolio.